

קרמיקה
קדומה
ועכשווית

קרמיקה קדומה ועכשווית

אוניברסיטת חיפה

לימודי מוזיאולוגיה

חיזוק חזק חיזוק

אוצרות אחראיות: רחל חכלילי ורעיה רדליך

אוצרת משנה ומרכזת: אורית צוף

אוצרים, תלמידי מוזיאולוגיה: אבידר- סרברו מאירה, אבני דבורה, אופק רות, באומל שושנה, דה- פיצוטו נעמי, דנה שלומית, המר ליאורה, זיסמן רעיה, טסלר רחל, מזרחי ברכה, מירום שרה, פיך שרה, קומיסר נגה, רבנשטיין כרמלה, רוזה קורט, שחם פנינה.

עורכת: רחל חכלילי

עיצוב התערוכה: יועץ, דוד גל

עיצוב הקטלוג: שושנה מנספלד

תצלומים: זאב רדובן

עריכה לשונית: נחמה ברמן

תערוכה זו נאצרה בעזרת הסטודנטים למוזיאולוגיה (שנה ב', מחזור ראשון); הם שהחליטו על הנושאים המוצגים, עזרו בבחירת המימצאים הקדומים לתצוגה ובבחירת האמנים העכשוויים ויצירותיהם. הסטודנטים עזרו במחקר ובכתיבת ההקדמות לנושאי התערוכה. מעורבותם המלאה ועבודתם הנאמנה והמסורה הביאו לתוצאות המבורכות של התערוכה והקטלוג הנלווה בנושא מיוחד זה. החפצים הקדומים בתערוכה זו נבחרו מתוך מימצאי חפירות ארכיאולוגיות שפורסמו ואוחסנו במחסני רשות העתיקות. הצגתם התאפשרה באדיבות רשות העתיקות.

הכלים העכשוויים באים מבית היוצר של עשרים קרמיקאים ישראלים ומוצגים באדיבותם ובעזרתם.

תערוכה זו מציגה כלי חרס שונים ושיטות שונות לייצורם. ניתן להתרשם בתערוכה מצורות וטיפוסי כלים שונים ומדרכי עיטורם. כלי החרס עשויים ביד, באובניים ובדפוס.

לתערוכה זו אופי מיוחד מאחר והחפצים סדורים לפי נושאים ועל פי השימוש האפשרי בהם, ואינם ערוכים על-פי סדר כרונולוגי. מטרת התערוכה להשוות, לעמת ולהבהיר את הקשר שבין הקרמיקה הקדומה והעכשווית.

התערוכה מחולקת לשני פרקים על-פי נושאים: כלים המשמשים בפולחן וכלים המשמשים בחיי היום-יום, כשהכלים העכשוויים מוצגים בצד הכלים הקדומים.

הכלים המשמשים בפולחן כוללים: כלי קטורת, צלמיות ופסילים (נשים, גברים ובעלי-חיים), כלים זואומורפים (כלים בצורת בעלי-חיים), כלים אנתרופומורפים (כלים בצורת אדם) וכלי קרנוס.

כלי המאור, המשמשים הן בפולחן והן בחיי היום-יום, מוצגים כקבוצה המחברת בין שני הפרקים. כלי מאור עכשוויים כוללים חנוכיות, נרות וגופי תאורה. הכלים המשמשים בחיי היום-יום הם קומקום וספל, כלי תמרוקים, כלי איחסון ואגירה.

בחרנו להציג גם קבוצה של כלים מעוטרים מטיפוסים מגוונים ומתקופות שונות. ניתן ללמוד מכלים אלה על ההתפתחות הטכנולוגית של העיטור.

אנו ערים לחשיבות הגלומה בהצגת תערוכה זו בפני הציבור הרחב וקהל סטודנטים ומורים, באשר היא מציעה היכרות בלתי אמצעית עם הקרמיקה הקדומה על גווניה וטיפוסיה, בהשוואה לקרמיקה העכשווית כפי שהיא נוצרת עתה על-ידי קבוצת אמנים נבחרת.

רחל חכלילי

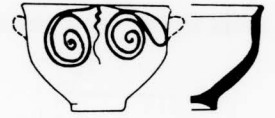

תודתנו נתונה לרשות העתיקות אשר הואילה להשאל לנו את המימצאים לתערוכה.

תודה מיוחדת לברוך ברנדל, דיאנה פרץ, רבקה קלדרון ואילה לסטר, אוצרי רשות העתיקות, על העזרה והסיוע בבחירת החפצים ובהכנתם לתערוכה.

תודתנו למוזיאון הכט על השאלת מספר ממצאים ולמוזיאון חיפה לאמנות עתיקה על השאלת תמונות.

תודתנו לאנשי האוניברסיטה שסייעו בידנו: בלה טוקטלי - ראש מינהל הפקולטה למדעי הרוח, מר סנפורד שיימן - אוצר האוניברסיטה ומנהל הגלריה לאמנות, יוחנן פולק ופיני פלד - על העזרה בהכנות שונות לתערוכה, ולמחלקת פירסומים - על הכנת קטלוג התערוכה.

לרגל פתיחת התערוכה "קרמיקה קדומה ועכשווית" המסיימת ומסכמת שתי שנות לימודי מוזיאולוגיה, אנו, הסטודנטים חשים כי תערוכה זו ממצה ומסכמת את אשר למדנו במשך שנתיים.

הלימודים האינטנסיביים במשך שנתיים לימדונו עד כמה ארוכה היא הדרך עד שתערוכה חדשה חוגגת את הולדתה. הקהל בא, מתרשם והולך, ואנו הצלחנו לומר דבר מה שנקלט, הופנם וייזכר, אות הוא כי מה שלמדנו היה ראוי. מצדנו עשינו זאת בקפדנות, בהעמקה, בהרבה מאוד רצינות והקדשת זמן.

תערוכה זו הציבה בפנינו את האתגר שבין שילוב התרבות החומרית הקדומה והעכשווית: השילוב בין כלי פולחן, כלי מאור וכלים לשימוש יום-יומי לכלי קרמיקה אסתטים המעוצבים בימינו. למרות אלפי השנים שחלפו והשינויים התרבותיים, נמשך ביניהם קו עדין של שיתוף, כדברי חז"ל "סדנא דארעא - חד הוא". העבודה ביצירת תערוכה זו מגלמת בתוכה את הגישה המחקרית, עיצובית ורעיונית של הקמת תערוכה - כל תערוכה. לסיכום ניתן לומר כי אנו, קבוצת סטודנטים, בוגרי חוגים שונים, הגענו עתה אל השלב בו רכשנו מיומנויות מגוונות, אשר תאפשרנה לנו לתכנן ולאצור תערוכות בעתיד.

הסטודנטים

קרמיקה קדומה

ייצור כלי חרס הוא מן האמנויות העתיקות של האדם. אמנות הקרמיקה מתבססת על חומרים המצויים בטבע כאשר "חומר" הוא טין מעורב בחול שניתן לעצב אותו ואפשר ליצור ממנו צורות רבות ומגוונות. הטין הוא חומר המתחרס באש, ובהיותו נוח לעיצוב וזול לשימוש, ניתן ליצור ממנו כלי יום-יום אך גם לחקות באמצעותו כלי מותרות ממתכת, זהב וכסף.

מלאכת הקדר הומשלה למעשה הבריאה - יצירת יש מאין "... הינה כחומר ביד היוצר כך אתם בידי בית ישראל" (ירמיהו י"ח ו'). תהליך ייצור הקרמיקה מורכב ממספר שלבים: הכנת החומר, לישה, עיבוד וייצור הכלי. לאחר ייבוש חלקי עד "קשה כעור", הוספת האבזורים והעיטורים, עיבוד וטיפול חיצוני בכלי. התהליך האחרון הוא הצריפה בתנור.

המונח "קרמיקה" מקורו בשם היווני "קרמיקוס" שהיה שם של רובע קדרים באתונה העתיקה. במושג "קרמיקה" כלולים סוגי כלים, כגון: כלים לשימוש יום-יומי כגון כלי קיבול, כלי בישול ואכילה, כלי מאור וכלי איסוס ואגירה. כלים לשימוש פולחני כגון כלי קטורת, צלמיות, פסילים, אך גם לבנים, אריחים, צינורות וכלים עכשוויים כמו ציוד סניטרי, קערות רחצה ואמבטיות.

מקובל לקשור את השימוש בכלי חרס עם ראשית התיישבות הקבע של האדם (התקופה הניאוליתית, אלף וי-ה' לפנה"ס), שכן תהליכי הייצור ושירותם של כלי חרס, מתאימים יותר לתרבות של ישוב קבע מאשר לתרבות של נוודים. לכן כלי חרס נפוצים ביותר בכל המקומות שבהם חיו בעבר בני אדם וניתן ללמוד מהם על תרבותן ואורח חייהן של חברות קדומות.

הקרמיקה משמשת כבר מתקופות עתיקות ביותר לסיפוק צרכי יום-יום כמו גם לסיפוק צרכים אמנותיים ורוחניים המתבטאים בעיצוב פסילים, צלמיות ועיטור כלים.

קרמיקה עכשווית

בתערוכות "קרמיקה קדומה ועכשווית" יש לקוות ליותר ממפגש בין-תחומי. כבר ממבט ראשון עשוי להיווצר מפגש כזה, אשר ככל הנראה לא נערך בעבר והוא מסקרן ומעניין מהבחינה המעשית; מה שנוצר בעבר ומה היום, באותו חומר, באותן טכניקות ובערך לאותה מטרה. השיכלול הכי מודרני או מכני, לא שינה את הכלים הקרמיים מבחינת המהות והגודל- לא את הקומקום בעל הידיה והפיה ולא את הספל בעל הידיה.

לכן, מעניין לגלות מה נשאר קבוע בקרמיקה ומה השתנה עם הזמן בכלים הקרמיים. אולם המניע המרכזי להכנת התערוכה הוא החיפוש אחר מסורות חומריות מקומיות. המקורות הכתובים גדושים למעשה בסמלים תרבותיים, ישראלים ויהודיים, אשר השפעות זרות או מקורות רחוקים, אינם מעלים ואינם מורידים מזהותם הברורה. לא כך הוא הדבר בחומר ובקרמיקה. חסר הרבה בתחביר הצורני החומרי הקדום מכדי שניתן יהיה להתחבר עם העבר של האבות. זהותן הישראלית הקדומה של מרבית הצורות איננה ודאית, מלבד צורת המנורה.

מנקודת מבט של קרמיקאית עכשווית, תערוכה זו אמורה לבחון כיצד מוליכה הכמיהה לזהות צורנית קרמיקאים ישראלים, בעיקר צעירים, אל מקורות קדומים באזורנו. האם הכמיהה היא מתוך דחף שבטי, או מתוך חרדה ודאגה לאותנטיות? האם קיים רצון למצוא בחומר תשובה לשאלה הגדולה, מי הוא יהודי? האם אותן שאלות תקפות גם לגבי הארכיאולוגים אשר מימצאיהם מוצגים בתערוכה? האם התערוכה תעיד כי הקרמיקה הישראלית היא בעיצומו של תהליך אשר החל עם הקרמיקאים, שהגיעו ארצה מאירופה על רקע השפעות סיגנון הבאוהאוס וכשלנגד עיניהם הנוף המזרח-תיכוני, השמש הלוהטת, הכד הערבי, הרקמה הפלשתינאית, הפינג'אן והקוצים? האם התהליך מתחיל ברצון להיטמע במקום החדש וממשיך לרבדים עמוקים יותר דרך המחקר, ההיסטוריה והצבת שאלות נוקבות בשאלת הזהות החומרית?

בחירת המוצגים העכשוויים לתערוכה נעשתה ברוח השאלות שהעליתי כאן. אין בה התמקדות על קו מסוים, אלא עניינה בנושאים נבחרים ומוגדרים. בבחירת המוצגים יש אפוא ניסיון להציג קרמיקאים צעירים, ולפיכך הבחירה מציגה חתך מקוטע בלבד ולא תמונה כוללת.

בעקבות התערוכה עולה כמובן המשאלה שתינתן תשובה כלשהי, לא רק בזכות המוצגים עצמם אלא מתוך מה שיראו בהם ומה שביניהם.

רעיה רדליך

כלים ששימשו בפולחן

שתי קבוצות כלי פולחן מוצגות בתערוכה:

1. **קערות-כן:** מכונות לעיתים מקטרים ואופייניות לתקופה הכלקוליתית (3150-4500 לפנה"ס). קערות-הכן מורכבות משני חלקים: כן בו קרועים פתחים במגוון רב של צורות - מלבניים, משולשים והקערה המורכבת על גבי הכן. הכלים נעשו ביד, כל חלק לחוד, הפתחים נקדעו לפני הצריפה ואחר חוברו זה לזו (מס' 1 - 2). מקטרים אלה דומים לכלי בזלת ויש הסבורים כי הפתחים בכנים נקדעו על מנת להפחית ממשקל כלי האבן. המקטרים הונחו בקברים לצד כלים נוספים יחד עם גלוסקמות. יתכן ששימשו לנסיכת נסכים, שריפת טטורת והגשת מינחות בפולחן המת. יש הרואים בקערות-הכן כלים להחזקת צמחים קדושים ששימשו בפולחן פריזון האדמה.
2. **קובעות:** אופייניות לתקופה הישראלית הקדומה (1000-1200 לפנה"ס). צורתן כקערות פתוחות על רגל גבוהה. הן נעשו באובניים בשני חלקים: כן וקערה.

כלים מטיפוס זה נחשפו בגזר ותל-קסילה (מס' 3 - 4). גם להם מייחסים שימוש פולחני; הקובעות קשורות כנראה בפולחן שנערך במקדש בתל-קסילה מכיוון שנמצאו בתוכו או סמוך לבמת הפולחן.

מאירה אבידור-סרברו, רות אופק, שרה מירום

4 קובעות
תקופה ישראלית קדומה
(1000-1200 לפנה"ס)
תל-קסילה מס' 494 - 76; 500 - 76
MAZAR 1985: FIG. 32:5; 43:22

3 קובעת.
תקופה כנענית מאוחרת ב'
(1200-1400 לפנה"ס)
גזר (קבר) מס' 237 - 74
SEGER 1988: PL. 121:1

2 קערות-כן
תקופה כלקוליתית
(3150-4500 לפנה"ס)
בן שמן מס' 442 - 63
PERROT 1980: FIG. 125:25

1 קערות-כן
תקופה כלקוליתית
(3150-4500 לפנה"ס)
בני ברק (קבר) מס' 49 - 51
KAPLAN 1963: FIG. 9:10; PL. 32C

קרמיקה שימושית וסוגי כלי קטורת המצויים בשימוש כיום, ביניהם גם כלי הבדלה.

3 קערת-כן מעוטרת לתקרובת
אובניים, גלזורה

אלישבע רבין

2 כלי הבדלה (מגדלי בשמים)
אובניים, גלזורה

רות סימון

1 מעמדים למקלות קטורת
משטח עם גלזורה

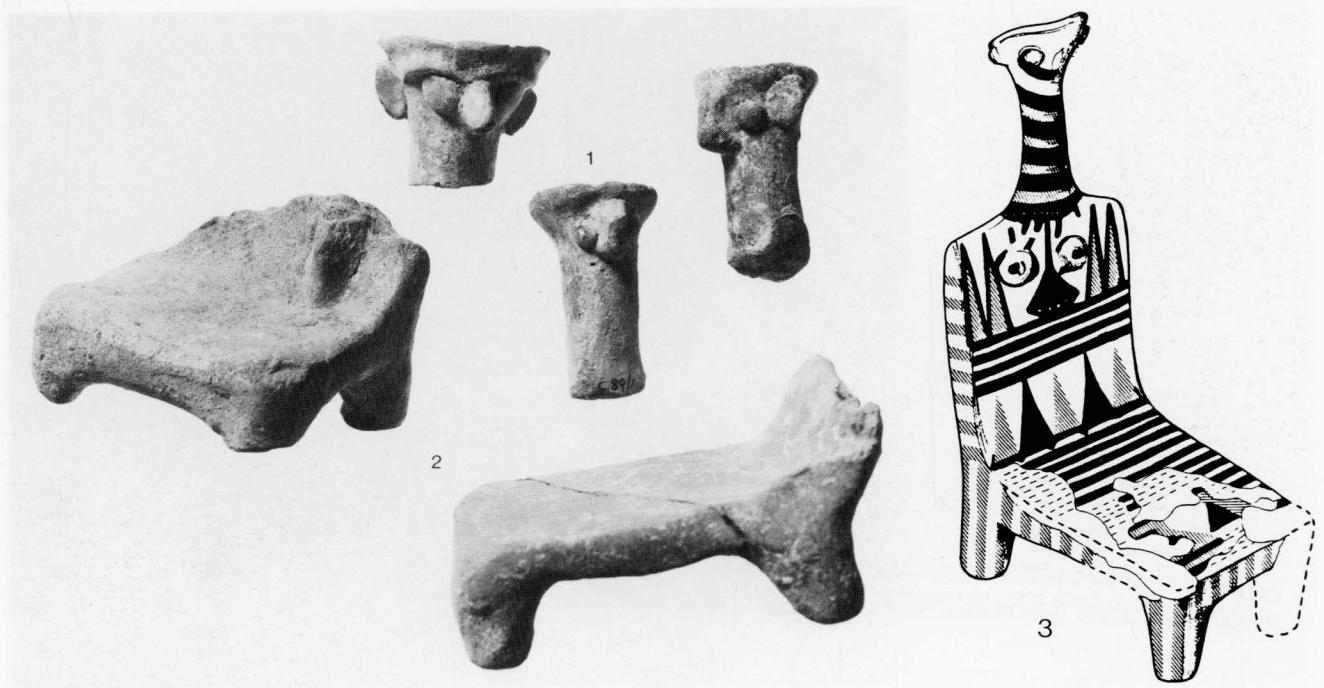
אתל פיסרף

צלמיות ופסילים

הצלמית שימשה לצרכי פולחן. ריכוזים של צלמיות נמצאו במקומות רבים, לעיתים במקדשים, בבורות גניזה, לשם הוטלו לאחר שימושן (לעיתים לאחר ששוברו בכוונה תחילה), ובקברים בהם הונחו לצד המת. הצלמיות שימשו כאלים מקומיים או הונחו כמינחות במקדש או בקבר. הצלמיות נעשו ביד, באובניים או בדפוס כשהן חלולות לעיתים. נפוצות ביותר צלמיות הנשים ששימשו כ"תרפים" וקמיעות פריון.

א. **צלמיות מטיפוס "אשדודה"**: תאור סכמטי של צלמית-אשה המחוברת לכסא בעל ארבע רגלים (מס' 2), ראשה הצמוד למשענת הכסא, בעל צוואר ארוך ופניה בעלי עיניים ואף (מס' 1). יתכן כי טיפוס צלמית זה מהווה התפתחות של צלמיות מיקניות ישובות על כסא. צלמיות אלה (מס' 3) שימשו כנראה כמינחות ומתוארכות לתקופה הישראלית המאוחרת (1000 - 586 לפנה"ס).

דבורה אבני, קורט רווה

3 צלמית "אשדודה" (לא בתערוכה)
תקופה ישראלית מאוחרת (586-1000 לפנה"ס)
אשדוד
HACHLILI 1971: FIG. 91:1

2 כסאות של צלמיות "אשדודה"
תקופה ישראלית מאוחרת (586-900 לפנה"ס)
אשדוד מס' 792 - 62; 2408 - 63
HACHLILI 1971: PL. 56:5, 7

1 ראשי צלמיות "אשדודה"
תקופה ישראלית מאוחרת (586-900 לפנה"ס)
אשדוד מס' 451 - 62; 1073 - 68; 1094 - 68
DOTHAN 1967: FIG. 35:3; PL. 17:12
DOTHAN 1992: FIG. 46:9 (IN PRESS)

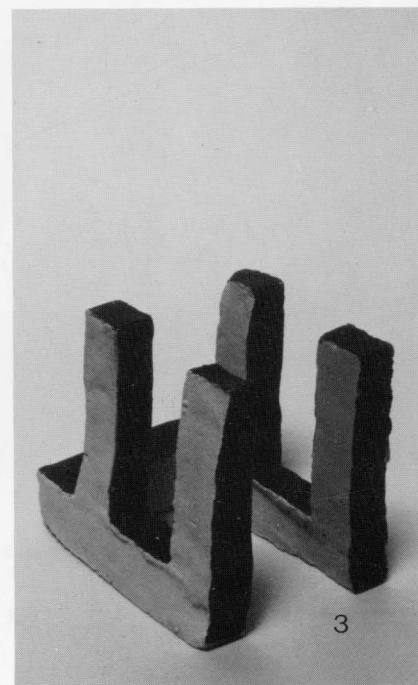
אובייקטים פיסוליים-קרמיים, אשר כמותם יצרו קדרים בכל התקופות בעולם כולו כפסלונים, כ"תרפים" וכצלמיות, כחפצי אומנות מלכותיים או כחפצי אמנות עממיים, שהתפתחו כתוצאה מן המהפכה התעשייתית ובהשפעת ה"פופ" בשנות השישים.

פיסול בנושא "כסא"

3 בנין-יד עם אנגובים

ענת בראל

2 בנין-יד עם צבעי גלזורה

גיתית טן-פי

1 בנין-יד

אתל פיסרף

ב. **צלמיות תבליט של נשים:** נשים ערומות בתנוחה חזיתית, בעלות תסרוקת בסיגנון מצרי וידיים אוזות בשדיים. יתכן שמשמעותן היתה דומה ל"צלמיות הפלגש" המצריות שהונחו בקברים (מס' 4-7). הן עשויות בדפוס ומתוארכות לתקופה הכנענית המאוחרת (1200-1550 לפנה"ס).

ג. **צלמיות עשתורת מטיפוס צלמיות "עמוד":** צורתן של צלמיות אלה ייחודית. הגוף עשוי ביד בצורת עמוד, לעיתים חלול, הראש העטוי תסרוקת בסיגנון מצרי, עשוי בדפוס. הידיים תומכות בשדיים מוגזמים (מס' 9-10). יש בין צלמיות אלה צלמיות נשים בעלי ראש ציפור (מס' 11-12) וצלמית אחת של גבר בעל פני ציפור וזקן מעוטר בשרידי צבע שחור (מס' 14).

4	צלמית תבליט
תקופה כנענית מאוחרת ב' (1200-1550 לפנה"ס)
תל-אפק, מס' 231 - 90
כוכבי 1990, ע"מ 38 צלמית מס' 14	5	צלמית תבליט
תקופה כנענית מאוחרת (1200-1400 לפנה"ס)
תל-אנפה, מס' 1220 - 78	6-7	צלמיות תבליט
תקופה כנענית מאוחרת - ישראלית (1550-586 לפנה"ס)
אשדוד מס' 885 - 63, 2425 - 63
DOTHAN 1971: FIG. 35:9; PL. 31:11
8	ראש צלמית "עמוד"
תקופה ישראלית מאוחרת (1000-586 לפנה"ס)
לכיש מס' 2807 - 78
AHARONI 1975: FIG. 33:3; PL. 12:1	9	גוף צלמית "עמוד"
תקופה ישראלית מאוחרת (1000-586 לפנה"ס)
רמת-רחל מס' 1375 - 64
AHARONI 1964: PL. 36:1	10	ראש צלמית
תקופה כנענית מאוחרת (1550-1200 לפנה"ס)
אשדוד מס' 447 - 62
DOTHAN 1967: FIG. 26:2; PL. 15:2
11-12	צלמיות בעלות ראש ציפור
תקופה ישראלית מאוחרת (1000-586 לפנה"ס)
רמת-רחל מס' 4620 - 64, 1155 - 64
AHARONI 1964: PL. 35:4, 2	13	צלמית גבר (?)
תקופה ישראלית מאוחרת (1000-586 לפנה"ס)
אשדוד מס' 920 - 63
HACHLILI 1971: FIG. 62:3; PL. 56:2	14	צלמית גבר עם זקן.
תקופה ישראלית מאוחרת (1000-586 לפנה"ס)
רמת-רחל מס' 1374 - 64
AHARONI 1964: PL. 35:3

4 "צפיה"
בנין-יד
ורדה יתום

3 דמות אשה עומדת
בנין-יד
עילית לכטמן

1-2 שתי נשים יושבות
בנין-יד
דיוויד מוריס

7. ראשי צלמיות מסוגים שונים ששרדו באתרים רבים (מס' 15-21). ראשים אלה שייכים לטיפוסי צלמיות מגוונים המתוארכים לתקופה הישראלית המאוחרת (586-1000 לפנה"ס). שתי ראשי צלמיות עשויים בדפוס מתוארכים לתקופה ההלניסטית (מס' 20-21).

18-17 ראשי צלמיות
תקופה ישראלית מאוחרת (586-1000 לפנה"ס)
אשדוד מס' 914, 63 - 908, 63
HACHLILI 1971: FIG. 62:5 PL. 55:4; FIG. 64:8; PL. 58:1

21 ראש צלמית אשה
תקופה ההלניסטית (סוף מאה ב' לפנה"ס)
תל-כיסאן מס' 259 - 79
BRIEND AND HUMBERT 1980: PL. 103:20

16 ראש צלמית "עמוד"
תקופה ישראלית מאוחרת (586-1000 לפנה"ס)
ירושלים, העופל (קבר 1) מס' 810 - 68
HOLLAND 1977: FIG. 7:1

20 ראש צלמית אשה עשויה בתבנית
תקופה ההלניסטית (מאות ד'-ב' לפנה"ס)
לכיש מס' 2825 - 78
AHARONI 1975: PL. 18:2

15 ראש צלמית "עמוד"
תקופה ישראלית מאוחרת (586-1000 לפנה"ס)
תל-כיסאן מס' 249 - 79
BRIEND AND HUMBERT 1980: PL. 102:5

19 ראש צלמית
תקופה ישראלית מאוחרת (586-1000 לפנה"ס)
תל-כיסאן מס' 250 - 79
BRIEND AND HUMBERT 1980: PL. 103:19

בני-יד

דיוויד מוריס

ה. צלמיות בעלי-חיים: מתארות חיות מבויתות כגון: סוס, כלב, שור, חמור וכדומה. צלמיות אלה שימשו בפולחן הקרבת חיות כמשרתי אדם או הונחו כמיינחות בקברים (מס' 22-25). צלמיות רוכב-על-סוס נפוצות בעיקר בתקופה הישראלית והפרסית (מס' 23).

25 ראשי צלמיות כלבים (?)
תקופה ישראלית קדומה
(1000-1200 לפנה"ס)
אשדוד מס' 1072, 68 - 1106 - 68
DOOTHAN AND PORATH 1982: FIG. 34:8; PL. 28:8
BACHI 1971: FIG. 103:9

24 צלמית דב
תקופה ישראלית מאוחרת
(586-1000 לפנה"ס)
תל-כיסאן מס' 246 - 79
BRIEND AND HUMBERT 1980: PL. 104:39

23 צלמית-רוכב-על-סוס, עשוי בתבנית
תקופה ביוזנטית
(מאות ג' ו-ד' לס')
אשדוד מס' 2438 - 63
FORTUNA 1971: FIG. 104:3

22 צלמיות סוס
תקופה ישראלית מאוחרת
(מאות ז' ו-י לפנה"ס)
תל-כיסאן מס' 261 - 79 ; 262 - 79
BRIEND AND HUMBERT 1980: PL. 104:28; 104:34

1 ציפורים ו"כנפיים" פיסוליים
אובניים, בנין-יד, גלזורה
ג'ין מאיר

2 חיה.
בנין-יד
עילית לכטמן

כלים דמויי חיה (זאומורפים)

פסלוני החרס בצורת בעלי-חיים שימשו כמיכלים וכלי מזיגה, חלקם נושאים על גבם כדים, דרכם ניתן לצקת נוזל (מס' 1). כלים אלה ידועים בארץ-ישראל מתקופות קדומות, אך נפוצו בעיקר בתקופה הישראלית.

לעיתים תכופות היו הכלים דמויי בעלי-חיים, מעוצבים כבהמות בית ומשא, כגון: פרה, פרד, חמור ושור (מס' 1-3). יש גם כלים זאומורפים בדמות ציפור (מס' 4), פיסלונים נדירים בדמות תנין (מס' 5) וכלי בעל ראש אריה, ששימש כריטון (מס' 6). כלים אלה מסמלים את החיות מהן פחד האדם ואותן ביקש לאלף, להפוך לאלים, ולשאוב מהם כוח.

כלים אלה שימשו כנראה בפולחן, הן כפיסלונים והן כמיכלים. הריטון אופייני לתרבויות הפרסית והיוונית, ושימש לשתיית יין בדרך מקורית: אטימת הנקב שבתחתית הכלי ופתיחתו מדי פעם, כדי לשחרר סילון מים לתוך קערית.

כלים דמויי אדם (אנתרופומורפים)

כלי גלילי בדמות אשה, בעלת פנים מעוצבים ותסרוקת מסוגנת, הכלי מחופה אדום וממורק היטב, נמצא באשדוד (מס' 6) וראש כלי בעל פני אדם (מס' 7). כלים אלה מתוארכים לתקופה הישראלית.

נעמי דה-פיצ'וטו, ברכה מזרחי, שרה פיין

3 ראש כלי זאומורפי
תקופה כנענית מאוחרת ב' (1400-1200 לפנה"ס)
להב מס' 715 - 80

6 כלי אנתרופומורפי בצורת אשה
תקופה ישראלית מאוחרת (1000-586 לפנה"ס)
אשדוד מס' 2006 - 69
DOTHAN AND PORATH 1982: PL. 23:1

2 ראש כלי זאומורפי
תקופה ישראלית מאוחרת ב' (1000-586 לפנה"ס)
אשדוד מס' 2431 - 63

5 כלי ריטון בעל ראש אריה
תקופה ישראלית (1200-586 לפנה"ס)
אשדוד מס' 1962 - 69
DOTHAN AND PORATH 1982: FIG. 18:2

1 כלי זאומורפי בצורת בעל חיים הנושא כדים
מקור בלתי ידוע
מס' 2063 - 48

4 ראשי כלים זאומורפים בצורת ציפור
תקופה ישראלית מאוחרת (1000-586 לפנה"ס)
אשדוד מס' 1940 - 63, 2411 - 63, 2463 - 63
HACHLILI 1971: FIG. 72:2; PL. 59:6; FIG. 66:8;
PL. 60:66 PL. 60:7

7 ראש כלי אנתרופומורפי
תקופה ישראלית מאוחרת (1000-586 לפנה"ס)
אשדוד מס' 4128/1 - D
HACHLILI 1971: FIG. 65:8; PL. 59:2

בין הפיסול והעיצוב הקרמי נוצר שדה אחר, בו לעיתים מוטמע הפיסול בכלי שימושי ולעיתים הופך כלי שימושי לפסל.

3 פיסלונים-כלים בצורת חיות
בנין-יד, רקו
מרק יודל

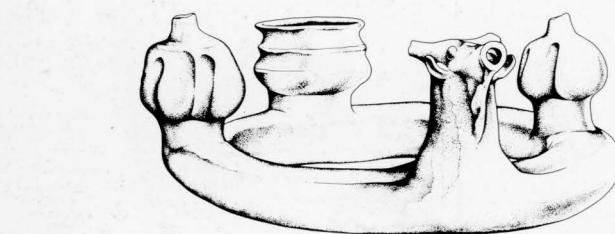
2 כלים דמויי דג וטווס
בנין-יד, אובניים
אמנון ישראלי

1 בקבוקים דמויי ציפורים
אובניים
אמנון ישראלי

קרנוס

כלי עשוי טבעת חלולה, עליה מורכבים מיכלים חלולים ובתי קיבול מעוצבים כראשי בעלי-חיים (מס' 1-3). מכלי הקרנוס ניתן ליצוק נוזל לתוך הכלים והגביעים שעל גבי הטבעת ולשאוב אותו מן החדק שהוא ראש בעל חיים הצמוד גם הוא לטבעת. ראשי קרנוס דמויי חיות הם לעיתים בעלי קרניים ואוזניים (מס' 3). נמצאו גם ראשי קרנוס דמויי ציפור. הקרנוס שימש לנסך בפולחן וכמינחה בקברים בתקופה הישראלית.

נעמי דה-פיצ'וטו, ברכה מזרחי, שרה פיין

3 טבעת קרנוס
תקופה ישראלית מאוחרת (1000-586 לפנה"ס)
אשדוד מס' 444 - 62
DOTHAN 1967: FIG. 45:5; PL. 28:5

2 ראשים בצורת חיות וציפור שהורכבו על קרנוס
תקופה ישראלית מאוחרת
אשדוד מס' 449 - 62; 2399 - 63; 2381 - 63;
63 - 922; 69 - 1944; 63 - 2386; 63 - 2380
DOTHAN 1967: FIG. 45:4; PL. 28:4
HACHLILI 1971: FIG. 67:6; 68:2; PL. 61:2; 66:9;
PL. 60:8; 68:6
DOTHAN 1971: FIG. 34:5, HACHLILI 1971: FIG. 71:2

1 קרנוס בעל כלים וראש חיה
תקופה ישראלית (מאה י" לפנה"ס)
חורבת ראש-זית
גל 1991: ע"מ 51

"כתר", אובייקט פיסולי המזכיר טבעת קרנוס ועליו קבוצת ציפורים
בנין-יד

דיוויד מוריס

הנר שימש ככלי מאור לאורך כל התקופות. נר השמן הקדום ביותר מורכב מקערה קטנה המכילה שמן ופתיל סופג (מס' 1 - נר על רגל). בתקופה הכנענית התיכונה א' נפוץ נר מטיפוס הקערה כשהוא מאופיין בארבע פיות צבוטות (מס' 2). בתקופה הכנענית התיכונה ב' מתפתח נר בעל פה אחד (מס' 3). הנר מתפתח ומשתכלל עם התקופות כשהדגש הוא על הפה המאורך והצביטה הסוגרת כמעט את קפלי הנר (מס' 4).

בתקופה ההלניסטית מופיעים נרות מקופלים (מס' 6-7), וכן טיפוס חדש - הנר הסגור ארוך החרטום. טיפוס זה מורכב משתי קערות עשויות בדפוס, שחוברו יחדיו ויצרו כלי בעל נקב עגול למילוי שמן במרכזו ("עין הנר") וחרטום ארוך בעל פה להנחת פתיל ("פי הנר"). פני הנר מעוטרים בדגמים גאומטריים (מס' 9). טיפוס מיוחד הוא הנר ההרודיאני (מס' 10 - 11) בעל החרטום המקורץ בסכין. הנרות הרומיים והביזנטיים נבדלים זה מזה בעיקר בסיגנון העיטורים המופיעים על פני הנר, סביב עין הנר והחרטום (מס' 12-18). מלאכת עיטור הנר מקבלת משמעות אמנותית ותרבותית ומהווה עדות להשקפותיהם של בני התקופה. שפע הנרות, המופיע בקברים הקדומים, מעיד גם על קשר לפולחן, הנר נתפש כנראה כאמצעי להארת דרכו של הנפטר אל השאול.

רעיה זיסמן, פנינה שחם

- 1 נר על רגל
תקופה כנענית תיכונה א' (2250-2000 לפנה"ס)
קדש נפתלי (קבר) מס' 383 - 70
TADMOR 1978: FIG. 10:70-383
- 2 נר
תקופה כנענית תיכונה א' (2250-2000 לפנה"ס)
רחוב (קבר) מס' 608 - 79
YOGEV 1985: FIG. 1:10
- 3 נר
תקופה כנענית תיכונה ב' (2000-1000 לפנה"ס)
גינזור (קבר) מס' 882 - 56
אפשטיין תשנ"ד: ציור 18:16
- 4 נר
תקופה כנענית מאוחרת (1550-1200 לפנה"ס)
אפק, מס' 188 - 90 מידות
כוכבי 1990: ע"מ 36
- 5-6 נרות
תקופה ישראלית מאוחרת (1000-586 לפנה"ס)
ירושלים, ממילא מס' 2258 - 91, 2265 - 91
רייך 1992: (בדפוס)
- 7 שני נרות "מקופלים"
תקופה הלניסטית מאוחרת
ירושלים, קבר יסון מס' 1100 - 56, 1096 - 56
רחמני תשכ"ד: ציור 2:9 לוח 2:13; ציור 1:9 לוח 2:13
- 8 נר
תקופה הלניסטית מאוחרת (מאות א' לפנה"ס-א' לס')
- 9 נר "הרודיאני"
מאות א' לפנה"ס-א' לס'
סנהדריה (קבר) מס' 2049 - 49
רחמני תשכ"ד: ציור 24:5
- 10 נר "הרודיאני"
מאות א' לפנה"ס-א' לס'
ירושלים, גבעת המבצר מס' 1160 - 68
TZAFERIS 1970: FIG. 6:10
- 11 נר "דרום" מעוט
תקופה רומית (מאה ב' לס')
- 12 שני נרות "דרום" מעוטרים
תקופה רומית (מאה ב' - ג' לס')
- 13 נרות מטיפוס "בית נטיף"
תקופה רומית (מאות ב' - ג' לס')
- 14 נר
תקופה רומית (מאות ב' - ג' לס')
- 15 נר
תקופה ביזנטית (מאות ד' - ו' לס')

הנרות והחנוכיות הם בעלי תכלית ושימוש זהים לכלים הקדומים, כלומר משמשים ככלי מאור, אך העיצוב משתנה בהתאם לתקופה.

5 גוף תאורה
בנין-יד ויציקה
גיתית טן-פי

4 כלים דמויי נרות קדומים
אובניים, גלזורה
אמנון ישראלי

3 פמוטים דמויי נרות קדומים
יציקה עם גלזורה
מאירה אונא

2 חנוכיה
בנין-יד, צבעים על גלזורה
גיתית טן-פי

1 חנוכיה
בנין-יד עם לסטר זהב
מאירה אונא

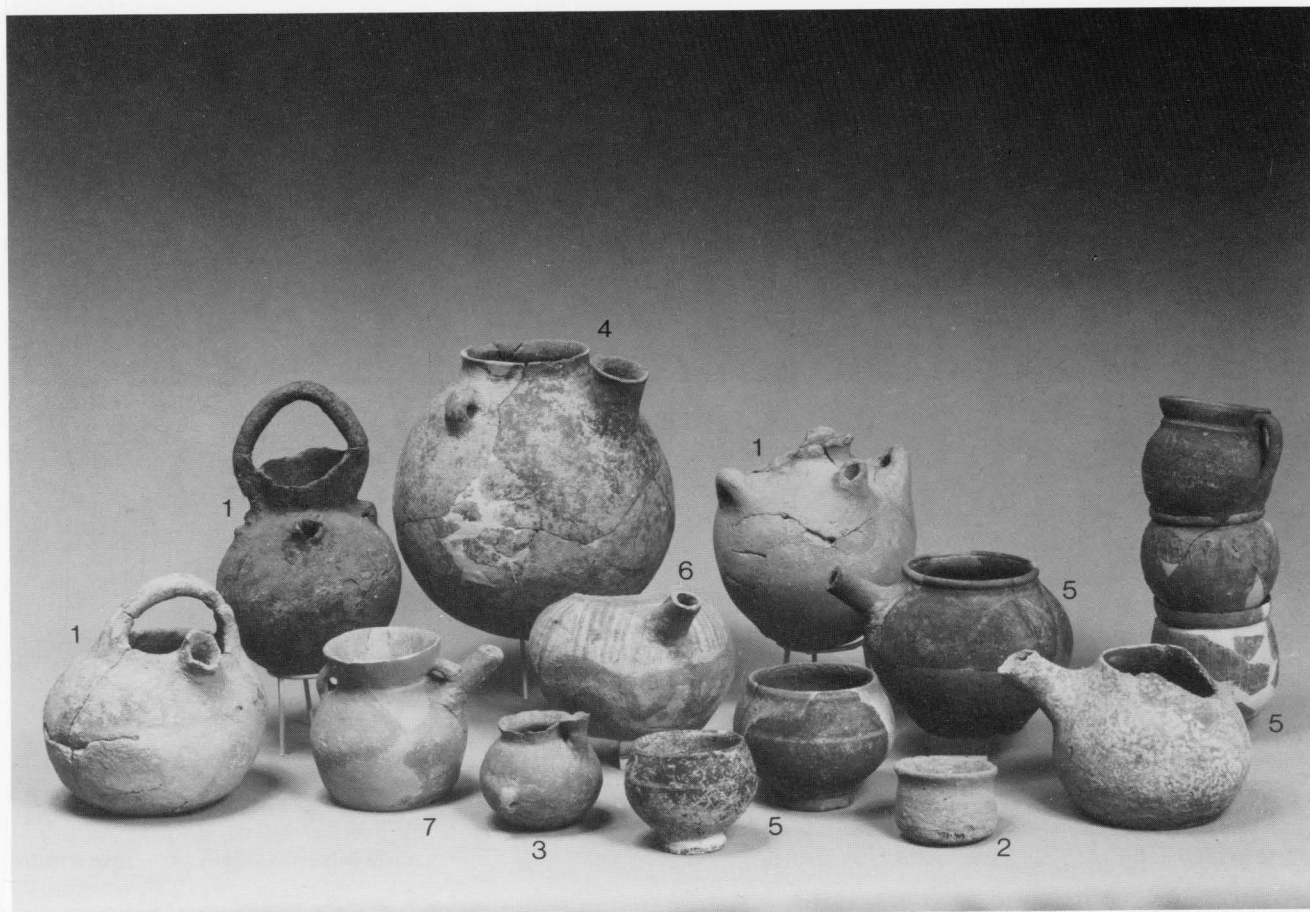
קומקום וספל

הקומקום הוא כלי מזיגה בעל חדק, גוף אגסי שטוח ומיגוון רב של ידיעות. הקומקומים הקדומים המוצגים בתערוכה נתגלו בקברים ושייכים לשתי תקופות:

קבוצה של קומקומים וספל אחד נמצאו בקבר באזור (מס' 1-3) מהתקופה הכנענית הקדומה א' (2850-3150 לפנה"ס). הכלים עשויים ביד ובעלי ידיעות סל וידיעות נקב. יוצאת דופן היא הקנקנית בעלת החדק המדומה (מס' 3).

קבוצה שנייה של קומקומים וגביעים-ספלים (מס' 5) נתגלתה בקבר בקדש נפתלי, מהתקופה הכנענית התיכונה א' (2000-2200 לפנה"ס). הכלים עשויים באובניים ומעוטרים בחלקם העליון בצבע לבן. קומקום מס' 6 שרד רק בחציו והוא מעוטר בפסים בצבע חום-אדום. הקומקום-קנקנית (מס' 7) הוא בעל צורה מיוחדת, עם שתי ידיעות נקב, שאחת מהן מחוברת אל החדק.

שלומית דנה, ליאורה המר

3 קנקנית
תקופה כנענית קדומה א' (2825-3150 לפנה"ס)
אזור (קבר) מס' 73 - 318
BEN TOR 1975: FIG. 9:5; PL. 16:3-4

2 קערית
תקופה כנענית קדומה א' (2825-3150 לפנה"ס)
אזור (קבר) מס' 73 - 403
BEN TOR 1975: PL. 5:26

1 קבוצת קומקומים
תקופה כנענית קדומה א' (2825-3150 לפנה"ס)
אזור (קבר) מס' 373 - 375; 73 - 409; 73 - 334
BEN TOR 1975: FIG. 10:1; PL. 18:1
FIG. 10:5; PL. 18:4; FIG. 8:14; PL. 15:1; FIG. 10:3; PL. 18:3

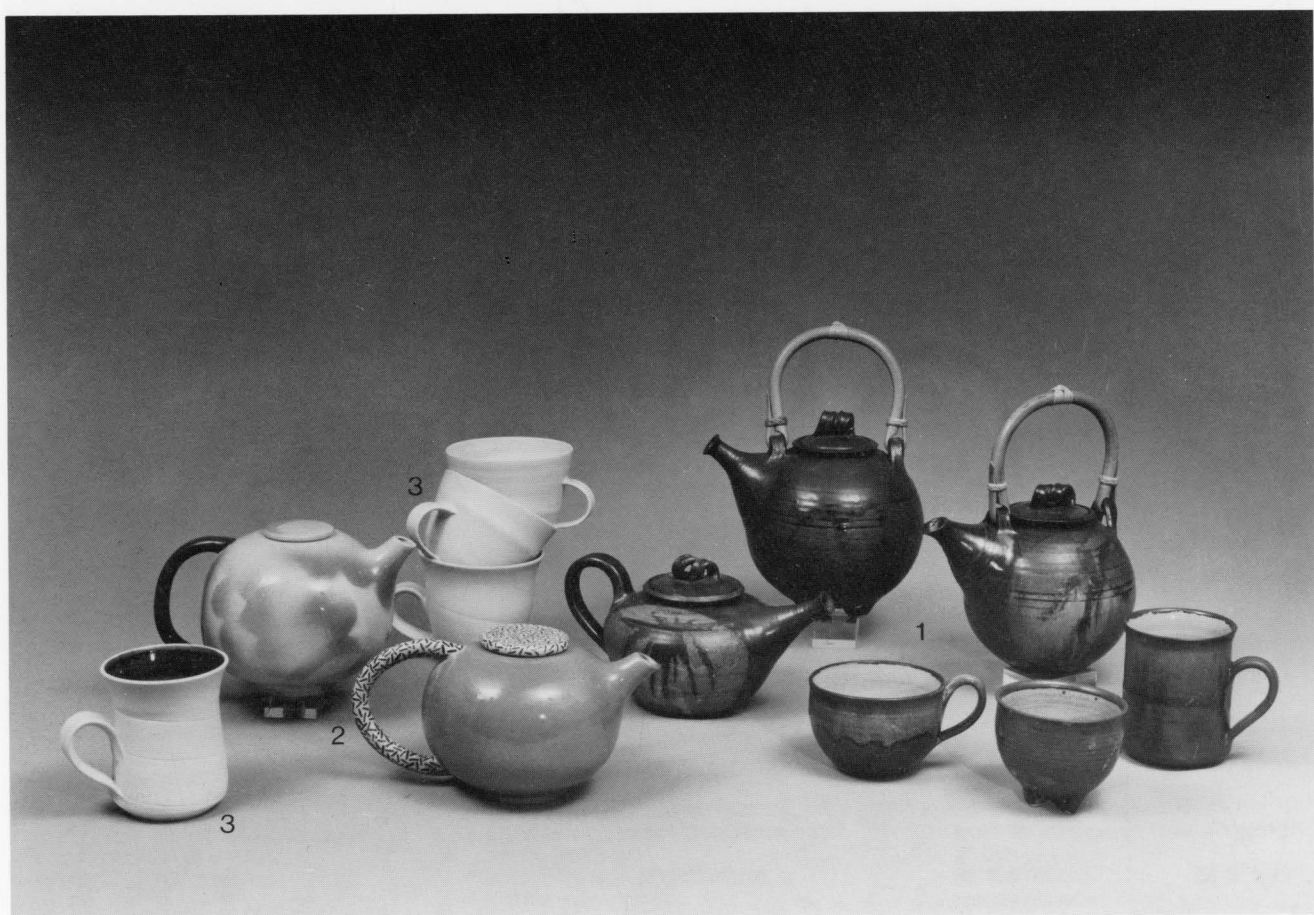
6 קומקום
תקופה כנענית תיכונה א' (2000-2250 לפנה"ס)
מנחמיה (קבר) מס' 74 - 1838
BAHAT 1976: FIG. 3:8; PL. 4:1

5 קבוצת קומקומים וגביעים
תקופה כנענית תיכונה א' (2000-2250 לפנה"ס)
קדש נפתלי (קבר) מס' 74 - 1200; 70 - 225; 70 - 227; 70 - 229
TADMOR 1978: FIG. 7:74-1200; 8:70-225; 8:70-227; 8:70-229

4 קומקום
תקופה כנענית קדומה א' (2250-3150 לפנה"ס)
גבעתיים מס' 88 - 471

7 קומקום
תקופה כנענית תיכונה א' (2000-2250 לפנה"ס)
ברקאי מס' 57 - 228
גופנא וזוסמן תשכ"ט, ציור 3:3

הקומקום והספל הקרמיים הינם כלים בעלי היסטוריה החובקת אלפי שנים ומעוצבים במיגוון וריאציות ברוח התקופה, הם מהווים עדות להצטלבויות והשפעות תרבותיות הדדיות.

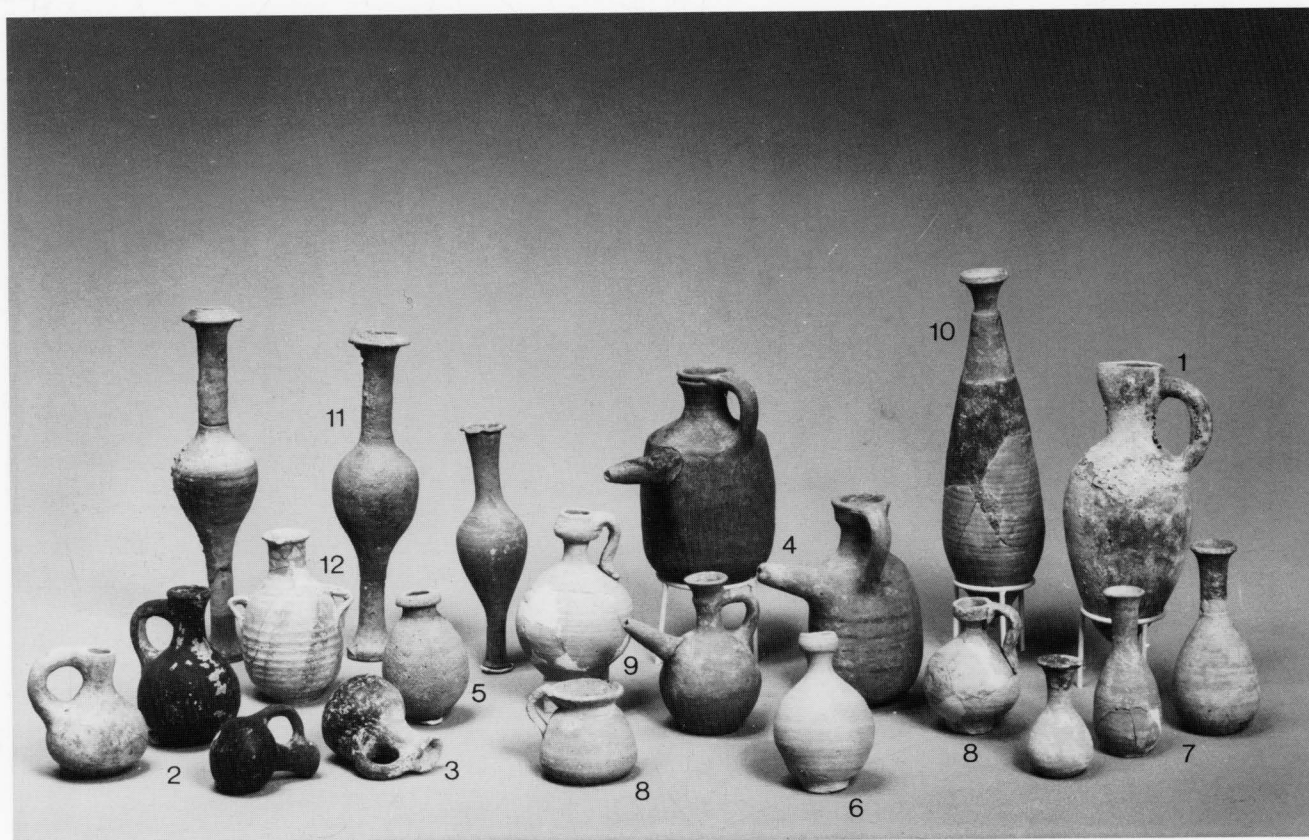
1 אובניים וגלזורה
איימי מרגלית

2 אובניים וגלזורה
חורחה קרליק

3 אובניים, פורצלן עם גלזורה
עירית אבא

כלי תמרוקים

מגוון רחב של פכיות ובקבוקים קיים לאורך התקופות. כלים אלה משמשים לאיסחון ולדליית נוזלים, בעיקר בשמים, שמנים ומשחות. את התקופה הישראלית מאפיינות פכיות בעלות צוואר צר וידית משוכה מהשפה אל הכתף. פכיות אלה מחופות וממורקות אדום או שחור (מס' 1-3) לצד פכיות בעלות חדק המעוטות בדגמים גאומטריים (מס' 4). בתקופה ההלניסטית מופיעות הפכיות האגסיות ללא ידידות (מס' 5-6) ובעלות הידיות (מס' 8-9). לצד הפכיות מופיע טיפוס נוסף של כלי בושם והוא הבקבוק, לצורתיו השונות: בקבוק דמוי אלבסטרון (מס' 10), בקבוק דמוי כישור ששמו נובע מצורתו (מס' 11) והבקבוק האגסי (מס' 7) מכלול הפכיות והבקבוקים נחשף רובו ככולו בהקשר למבני הקבורה היהודית בירושלים (קבר יסון, הגבעה הצרפתית, גבעת המבחר וכדומה). הכלים הונחו כמינחות בקברים, אך יתכן כי שימשו להפגת הריח הרע בקבר, כמשחות לשימור המת או לזירוז איכול הבשר. כלים אלה מתוארכים לתקופת בית חשמונאי ובית הורדוס (מאה ב' לפנה"ס-70 לס')

- 1 פכית דלילה
תקופה כנענית תיכונה ב' (2000-1550 לפנה"ס)
שלעבים מס' 1224 - 90
זינגר-אבין ולוי תשנ"ב; (בדפוס)
- 2 קבוצת פכיות ממורקות שחור
תקופה ישראלית מאוחרת (1000-586 לפנה"ס)
ירושלים ממילא (קבר)
מס' 2160 - 2243; 91 - 2236 - 91
רייך תשנ"ב; (בדפוס)
- 3 פכית
תקופה ישראלית מאוחרת (1000-586 לפנה"ס)
תל קירי
מס' 1024 - 77
HUNT 1987: FIG. 40:18
- 4 קבוצת פכיות בעלות זרבובית
תקופה ישראלית מאוחרת (1000-586 לפנה"ס)
ירושלים ממילא (קבר)
מס' 2140 - 2238; 91 - 2290 - 91
רייך תשנ"ב; (בדפוס)
- 5 פכית כדורית
תקופה פרסית (מאות ה-ד' לפנה"ס)
ירושלים, ממילא (קבר)
מס' 2248 - 91
רייך תשנ"ב; (בדפוס)
- 6 פכית כדורית
תקופה רומית קדומה (מאות א' לפנה"ס-א' לס')
- 7 קבוצת בקבוקים אגסיים
תקופה רומית קדומה (מאות א' לפנה"ס-א' לס')
- 8 קבוצת פכיות אגסיות
תקופה הלניסטית מאוחרת (מאות ב'-א' לפנה"ס)
ירושלים, קבר יסון
מס' 1107 - 56; 1102 - 56
רחמני תשכ"ד; ציורים 3:11, 8:12
- 9 פכית אגסית
תקופה רומית קדומה (מאות א' לפנה"ס-א' לס')
- 10 קבוצת בקבוקים דמויי אלבסטרון
תקופה רומית קדומה (מאות א' לפנה"ס-א' לס')
- 11 קבוצת בקבוקים דמויי כישור
תקופה הלניסטית מאוחרת (מאות ב'-א' לפנה"ס)
ירושלים, קבר יסון
מס' 1109 - 56; 1110 - 56; 1112 - 56
רחמני תשכ"ד; ציור 15; לוח 1:13
- 12 קנקנית
תקופה רומית קדומה (מאות א' לפנה"ס-א' לס')

במילון הצורות הקרמי, הבקבוק הוא צורה נפוצה, המטופלת שוב ושוב באופנים שונים אך נשארה דומה במהותה.

3 בקבוקים מעוטרים
אובניים, גלזורה

איימי מרגלית

2 קבוצת כלים זעירים
אובניים, גלזורה

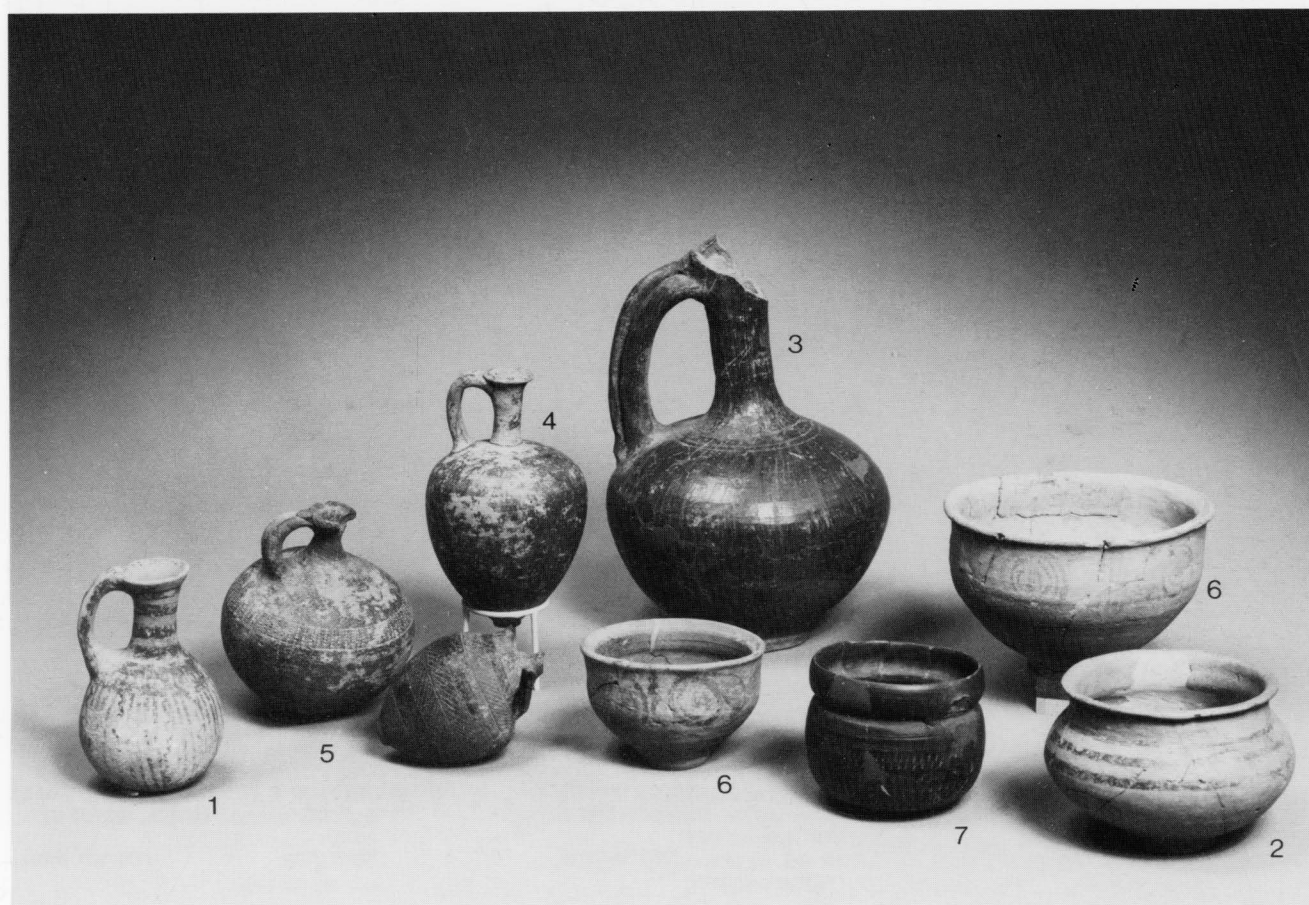
רות סימון

1 בקבוקים מעוטרים
אובניים, אנגוב, גלזורה

אמנון ישראלי

כלים מעוטרים

פעולת הקדר לאחר יצירת הכלי הינה העיטור - אמצעי המכוון לסיפוק הטעם האמנותי של התקופה וגרימת הנאה אסתטית למתבונן. ניתן לעטר כלי חרס במספר שיטות, בכולם ביחד או בכל אחת לחוד. שיטות העיטור הן צביעה, חריתה, טביעה, תבליט, חיפוי ומירוק. נפוצים הכלים המעוטרים בשיטת הצביעה בדגמים גאומטרים המשוחים במכחול על פני הכלי (מס' 1-2, 6), או כלים המחופים אדום וממורקים (מס' 3-4). את התקופה הכנענית התיכונה ב' מייחדים כלים שעוטרו בטכניקת חריתה, צביעה ומירוק (מס' 5). לאחר המירוק, עוטר הכלי בדקירות בפני החרס ואת דגם הדקירות מילאו בחומר לבן. סיגנון זה אופייני לפכיות "תל-יהודה" שנחשפו באתרי ארץ-ישראל, סוריה, מצרים וקפריסין ומקובל ליחס את מוצאם לארץ ישראל או החוף הסורי.

3 פך
תקופה כנענית מאוחרת ב' (1400-1200 לפנה"ס)
כברי מס' 820 - 69
KENPINSKI(ED) 1992: (IN PREPRATION)

6 שתי קערות פלישתיות
תקופה ישראלית קדומה (1200-1000 לפנה"ס)
תל-קסילה מס' 797 - 76; 491 - 76
MAZAR 1985: FIG. 34:8; FIG. 43:13

2 קערית
תקופה כנענית תיכונה ב' (1550-2000 לפנה"ס)
גינזור (קבר) מס' 873 - 56
פורת, תשל"ד: ציור 16:8; לוח 4:8

5 שתי פכיות "תל יהודה"
תקופה כנענית תיכונה ב' (1750-1550 לפנה"ס)
גינזור (קבר) מס' 720 - 56; מס' 717 - 56
פורת תשל"ד: ציור 17:8; לוח 10:7; ציור 20:8; לוח 8:7

1 פכית
תקופה כנענית תיכונה ב' (1550-2000 לפנה"ס)
כברי מס' 856 - 69
KEMPINSKI (ED) 1992: (IN PREPRATION)

4 פכית
תקופה כנענית תיכונה ב' (2000-1550 לפנה"ס)
כברי מס' 799 - 69
KENPINSKI (ED) 1992: (IN PREPRATION)

7 גביע
תקופה הלניסטית (מאות ד'-א' לפנה"ס)
תל-אנפה מס' 129 - 71

תכונה מיוחדת לקרמיקה היא העיצוב הדו-מימדי מעל עיצוב תלת-מימדי במיגוון רחב של טכניקות עיטור. רק מעט טכניקות חדשות נוספו לטכניקות העיטור העתיקות.

3 קערה על רגל וקערה שטוחה מעוטרת אובניים, גלזורה

איימי מרגלית

2 אגרטים מעוטרים בקוים אנכיים אובניים, גלזורה

אלישבע רבין

1 כלים שימושיים מעוטרים בחריטה ובצביעה אובניים, אנגובים וגלזורה

אמנון ישראלי

כלי איחסון ואגירה

קנקני איחסון ואגירה שכיחים החל מהתקופה הניאוליתית (7500-4500 לפנה"ס). כלים אלה שימשו לאגירת מזון לצרכים ביתיים כגון: שמן, יין, תבואה, דבש, שימורי דגים ופירות יבשים. עם תחילת הסחר הבינלאומי בתקופה הכנענית המאוחרת (1200-1550 לפנה"ס), שימשו קנקנים אלה גם ככלי קיבול להובלה ימית בקנה-מידה רחב, בזכות צורתם הנוחה לטילטול, לאחסנה ולמישלוח. תפקידם היה שימושי בלבד ולרוב היו נעדרי עיטורים.

קנקני אגירה ואיחסון מופיעים בצורות וגדלים שונים, בהתאם לתקופה, התפקיד ובית היוצר.

א. קנקנים בעלי פתח צר, ללא עיטורים המשמשים כמיכלי אגירה לנוזלים, תמיד פקוקים וחתומים (מס' 3, 5, 6). הם נפוצים מהתקופה הכנענית המאוחרת (1200-1550 לפנה"ס) במצרים וערי יוון, עקב השימוש המוגבר בהם בסחר הימי. ההתפתחות הצורנית של הקנקן הינה פועל יוצא של תיפקודו. מאחר והותאם להובלה ימית הוא בעל גוף גלילי עם דפנות ישרות המאפשרות מגע מירבי בין קנקן אחד למישנהו ומפחיתות את סכנת השבירה. בסיס הקנקן מחודד על מנת לאפשר את קיבועו בדרגש מחורר או באדמה (מס' 3, 5, 6). דפנותיו הפנימיות של הכלי נאטמו בעזרת שרף אורנים, שעווה, ביטומן או זפת למניעת חילחול הנוזל. פקיקת הקנקן בעזרת שעם, טין או חרס, עזרה בשימור טיב המוצר. קנקן מיוחד הוא קנקן-תושבת מעוטר מהתקופה הישראלית (מס' 4).

ב. קנקנים בעלי פתח רחב שימשו לאגירת מזון מוצק או יבש (מס' 1 - 2). הם שימשו לאיחסון בלבד, בדרך כלל באחד מחדרי הבית ששימש כמחסן או בפינת החצר.

שוש באומל, רחל טסלר, נגה קומיסר, כרמלה רבנשטיין

3 קנקן
תקופה כנענית מאוחרת ב' (1200-1400 לפנה"ס)
גור (קבר) מס' 368 - 74
SEGER 1988: PL. 16: 1

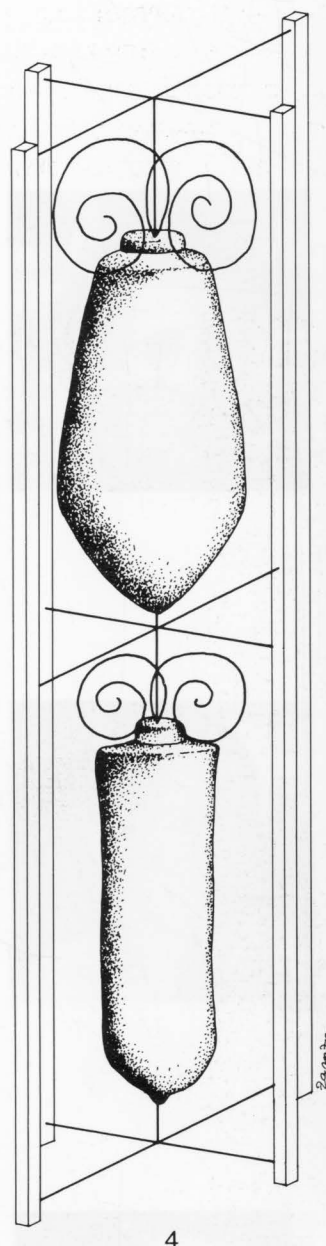
6 קנקן
תקופה ביזנטית (מאות ד' ו' לס')
גילמה מס' 1603 - 74
WEINBERG 1988: PL. 6-7: 802

2 קנקן
תקופה כנענית תיכונה א' (2000-2250 לפנה"ס)
רחוב (קבר) מס' 605 - 79
BAHAT 1976: FIG. 2: 14

5 קנקן
תקופה ישראלית מאוחרת (586-1000 לפנה"ס)
אשדוד מס' 316 - 70
פורת תשל"ד: ציור 14:4; לוח 10:12

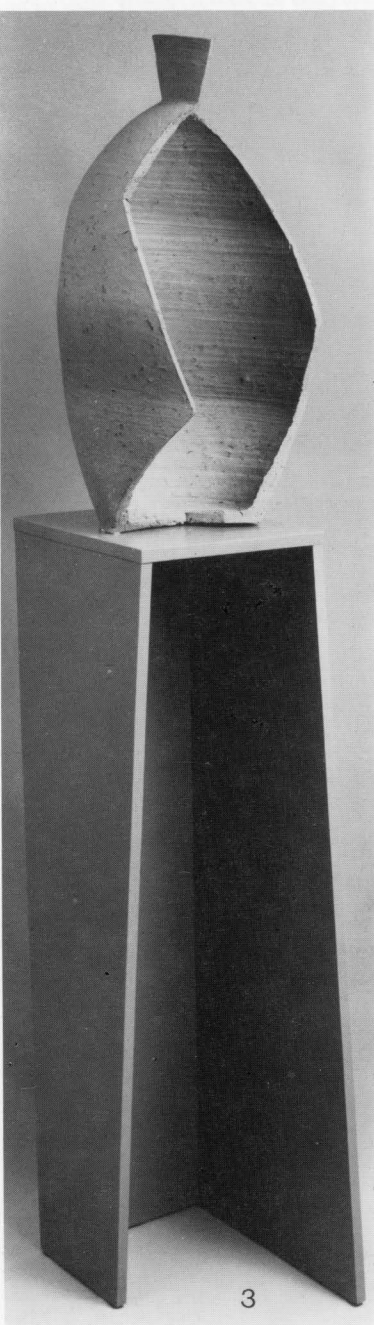
1 קנקן מעוטר
תקופה כנענית תיכונה א' (2000-2250 לפנה"ס)
מנחמיה (קבר) מס' 585 - 70
BAHAT 1976: FIG. 2: 14

4 קנקן-תושבת מעוטר
תקופה ישראלית מאוחרת (586-1000 לפנה"ס)
כנרת מס' 701 - 83

4

4 אוביקטים פיסוליים בהקשר לכלי אגירה קדומים
אובניים, גלזורה

3

3 קטע כלי על בסיס
אובניים

אודי אבן

רעיה רדליך

1

2 אגרטלים
אובניים, רקו עם דקלים

יעל עצמוני

2

1 בקבוקים ואגרטלים
אובניים, טרה סיגולטה

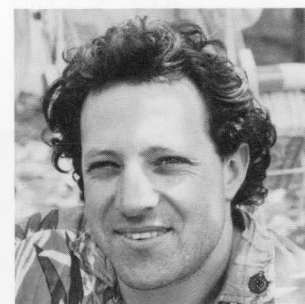
ישראל בנקיר

אמני הקרמיקה המציגים בתערוכה

עירית אבא (1953, ישראל), למדה במגמה לאמנות בבית הספר התיכון ע"ש חנה יפה בתל-אביב, ובמחלקה לעיצוב קרמי בבצלאל. ♦ בשנת 1975 החלה עירית לעסוק גם בהוראה והדרכה בתחום הקרמיקה וזאת במסגרות שונות כמוזיאונים, מרכזים קהילתיים ובמחלקה לעיצוב קרמי בבצלאל. משנת 1976 ואילך היא מעבירה בסטודיו שלה קורסים בעיצוב באמצעות אובניים. בין השנים 1975-1988 השתתפה עירית בארבע תערוכות קבוצתיות. ב- 1976 פתחה עירית סטודיו בו היא יוצרת בעיקר כלים שימושיים והחל מ-1987 היא שותפה, יחד עם קרמיקאים נוספים בהקמת גלריות הקרמיקה "8 ביחד" ו"רוח כדים" בירושלים.

אודי אבן (1959, ישראל) למד בבצלאל. החל משנת 1985 הוא חבר בקבוצת "זיק" - קבוצת אמנים העוסקת בפיסול ואש. ♦ אודי אבן הציג ב-3 תערוכות יחיד בתל-אביב והרצליה וכן השתתף ב-2 תערוכות קבוצתיות. במהלך שנות לימודיו ופעילותו האמנותיים, זכה לפרסים ומלגות כמו מלגת משה שרת של קרן אמריקה-ישראל.

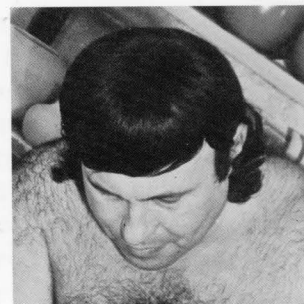
מאירה אונא (1947, ישראל), למדה קרמיקה בבצלאל ולאחר מכן בחוג לתולדות האמנות באוניברסיטה העברית בירושלים. מאירה זכתה במלגת מחקר מבצלאל ללימודי קרמיקה מתקדמים וכן במילגה מטעם משרד החוץ בישראל ללימודים מתקדמים בקופנהגן בפיסול וקרמיקה. ♦ מאירה אונא חברה בארגון הקרמיקאים הישראלי, שהתה ועבדה בניו-יורק, מלמדת ויוצרת בקרמיקה ואף זכתה בפרס אלכס דה-קרוטשילד לאומנויות. ♦ מאירה הציגה את יצירותיה בארבע תערוכות יחיד במהלך שנות ה-80 והשתתפה ב-13 תערוכות קבוצתיות בארץ ובעולם. התערוכות נערכו בגלריות ומוזיאונים בערים כפריז, לונדון, פילדלפיה, פלורידה וגם יפו וירושלים.

שרה בן-יוסף (1942, ישראל), למדה במכון לאמנות שבסמינר אורנים ולאחר מכן במחלקה לעיצוב קרמי בבצלאל. בשנת 1968 הקימה את הסטודיו בו היא עובדת. שרה בן-יוסף עסקה בהוראת קרמיקה במחלקה לעיצוב קרמי בבצלאל, היתה שותפה להקמת גלריות הקרמיקה "8 ביחד" ו "רוח כדים". שרה בן-יוסף השתתפה ב-5 תערוכות קבוצתיות בארץ ובגרמניה.

ישראל בנקיר (1943, רוסיה), למד בסדנת הקרמיקה של האגודה לאמנויות יפות בסאן-פאולו ואצל אמני קרמיקה מקומיים. באמצע שנות ה-60 עבד בבתי חרושת "לפיד" ו"נעמן". ♦ ישראל בנקיר, שהוא חבר פעיל באגודת אמני הקרמיקה בישראל, הציג שלוש תערוכות יחיד בארץ וכן השתתף ב-10 תערוכות קבוצתיות בארץ ובערים בעולם כלונדון, פריז, פרנקפורט ועוד.

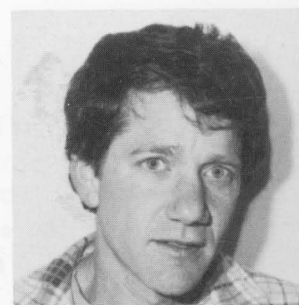
ענת בראל למדה במהלך שנות ה-70 קרמיקה במכללת מנשה. לאחר מכן למדה פיסול קרמי במכון אבני בתל-אביב וכן במחלקה לעיצוב קרמי בבצלאל. בשנת 1986 זכתה במלגת שהייה ולימוד ב-kwc שהוא מוסד פוסט-אקדמי ללימודי קרמיקה בהולנד. ב-1991 עסקה גם בפיסול ארכיטקטוני באוניברסיטת חיפה, בהנחייתו של אנריקה מסטרה מספרד. ♦ ענת בראל הציגה בשתי תערוכות יחיד בהולנד והשתתפה בשבע תערוכות קבוצתיות בארץ ובהולנד.

גיתית טן-פי (1959, ישראל) היא בוגרת המחלקה לעיצוב קרמי בבצלאל. ♦ גיתית מתגוררת ועובדת בתל-אביב ועד כה השתתפה בתערוכה קבוצתית אחת בגרמניה.

מרק יודל (1956, ארה"ב) למד באקדמיה החופשית לאמנות פלסטית בהולנד וכן למד בבצלאל. ♦ החל מסוף שנות ה-70 היה מעורב בפעילות אמנותית במסגרות שונות בארץ ובעולם והשתתף בסמינרים ובסדנאות שונות. בשנת 1984 זכה בפרס שפירא על הישגיו בעיצוב קרמי. מרק יודל, שהוא חבר בגלריה "רוח כדים" בירושלים, הציג מעבודותיו בארבע תערוכות יחיד בארץ והשתתף ב-11 תערוכות קבוצתיות בארץ ובעולם - בעיקר בגרמניה ובצרפת.

אמנון ישראלי למד ועבד בהדרכתם של הדוויג גרוסמן-להמן ורודי להמן. כמו כן למד רישום אצל פרופ' שוורצמן. אמנון למד שנה בגולדסמית קולג' בלונדון ועבר מסע לימודים ועבודה עם קדרים עממיים בהרי ספרד. ♦ במהלך שנות יצירתו זכה אמנון ישראלי בפרסים רבים, במלגות ובציונים לשבח על עבודותיו. הוא הציג בתערוכות יחיד בארץ והשתתף בתערוכות קבוצתיות בארץ ובעולם, ביניהן ראוי לציין את תערוכת האמנים הנבחרים מטעם קרן אלכס דה-רוטשילד שהוצגה בצרפת, בלגיה, הולנד, גרמניה, אנגליה, איטליה ובארצות נוספות. ב-1989-1990 אמנון ישראלי עבד במפעל אלכסנדר-קרמיקה כצייר ומעצב עיקרי כאשר תצוגה מתמדת מעבודותיו מוצגת במפעל ובגלריה הוראס ריכטר ביפו. יש לציין שעבודותיו נרכשות על-ידי גופים ציבוריים בארץ כמתנות לאישים ידועים המתארחים בארץ. עבודותיו מוצגות גם באוסף בית הנשיא ובאוסף טדי קולק.

ורדה יתום למדה במכון לאמנות, קרמיקה וצורפות בתל-חי, לאחר מכן למדה הוראת אמנות לחטיבת הביניים במכון לאמנות שבסמינר אורנים ומאוחר יותר אף השלימה את לימודיה כמורה בכירה לאמנות בתיכון. ♦ ורדה למדה באוניברסיטת חיפה בחוג לאמנות יצירה בתחום הקרמיקה, כהשלמה לתואר ראשון. את התואר השני קבלה מטעם אוניברסיטת אלפרד בניו-יורק בפיסול קרמי, שם גם שימשה כאסיסטנטית בהוראת אמנות. ♦ ורדה יתום עבדה בהוראת אמנות בקיבוץ סאסא, שם אף ריכזה את מגמת האמנות וניהלה את בית הספר, וכן במכון לאמנות של סמינר אורנים. ♦ ורדה הציגה ב-6 תערוכות יחיד בארץ ובארה"ב והשתתפה ב-14 תערוכות קבוצתיות בארץ, בארה"ב ובגרמניה. ורדה פירסמה מאמרים שונים בנושאי אמנות, פיסול וקדרות בעיתונים וכתבי-עת שונים. עבודותיה מצויות באוספים ביניהם מוזיאון אלפרד בניו-יורק וכן במוזיאון הפתוח שבגוש תפן.

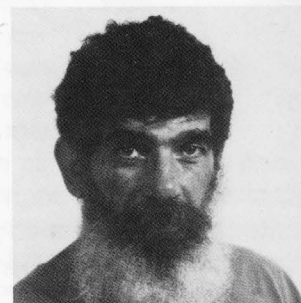
עילית לכטמן (ישראל, 1959) למדה לתואר ראשון באוניברסיטת חיפה בחוג לאמנות-יצירה ובחוג לפסיכולוגיה. לאחר סיום לימודי התואר הראשון המשיכה עילית לכטמן ליצור בתחומי אוניברסיטת חיפה והמשיכה במקביל בלימודים לתואר שני בפסיכולוגיה, אותם סיימה ב-1986. ב-1987 עברה יחד עם משפחתה לקליפורניה שבארה"ב למשך שנתיים ורבות מיצירותיה נוצרו בתקופה זו. ♦ עילית הציגה ב-2 תערוכות יחיד - בקליפורניה ובירושלים והשתתפה ב-2 תערוכות קבוצתיות בקליפורניה ובחיפה. ניתן לראות מעבודותיה בתצוגת קבע של פסלים במחלקת המדיה באוניברסיטת חיפה.

גי'ן מאיר (1924, אנגליה) למדה בבית-ספר לאמנות בלונדון ועלתה ארצה בשנת 1951. לימדה קרמיקה במרכז לחינוך של אזור מגידו ובאוניברסיטת חיפה. גי'ן מאיר, החברה באיגודים הבינלאומי והישראלי של אמני הקרמיקה, יצרה מספר תבליטי קיר במקומות ציבוריים בארץ כמו בבית הקיבוץ הארצי בתל-אביב, במרפאת ילדים חולי סרטן בבית חולים בעפולה ועוד. ♦ גי'ן הציגה בשמונה תערוכות יחיד בגלריות ובמוזיאונים ברחבי הארץ והשתתפה ב-3 תערוכות קבוצתיות בעין-הוד, אוסטרליה ויוגוסלביה.

דיוויד מוריס (1936, ארה"ב) למד עיצוב קרמי באוניברסיטת אלפרד בארה"ב ועלה ארצה בשנת 1962. בשנת 1967 קיבל את מלגת דבורה דוידסון לפיסול וציור וב-1969 החל לעבוד במפעל הקרמיקה של קיבוץ עין-השופט, בו הוא מתגורר. במהלך שנות פעילותו הציג דיוויד מוריס מיצירותיו בכ-12 תערוכות יחיד בארץ ותערוכה אחת בניו-יורק בבית התרבות אמריקה-ישראל. כמו כן, השתתף בתערוכות קבוצתיות רבות החל משנת 1963 בתחום הפיסול הקרמי אך גם בתערוכות רישומים; מעבר לפעילותו האמנותית עסק דיוויד בהוראה כמרצה אורח במחלקה לקרמיקה בבצלאל ב-1975-1986.

איימי מרגלית, ילידת דרום אפריקה, עלתה ארצה ב-1956. איימי, שהיא בוגרת המחלקה לעיצוב קרמי בבצלאל, הקימה בירושלים, ביחד עם שותפה, בית מלאכה לקרמיקה שימושית, בו היא יוצרת בחומר אבנית בטמפרטורות גבוהות, תוך שימוש באובניים. ♦ איימי מרגלית הציגה בתערוכות יחיד אחת והשתתפה ב-3 תערוכות קבוצתיות של אמני קרמיקה בארץ ובגרמניה.

רות סימון (1961), סיימה לימודים לתואר ראשון באוניברסיטת חיפה בחוגים לאמנות יצירה וחינוך. בשנים 1987-1989 עבדה והשתלמה בקדרות בדנמרק ובנורווגיה. רות סימון השתתפה עד כה בתערוכות קבוצתיות אחת בנורווגיה ומציגה מיצירותיה בגלריה "8 ביחד" בירושלים.

יעל עצמוני (1957, ישראל) למדה בחוג לאמנות באוניברסיטת חיפה ובשנת 1983 הקימה סטודיו ברחובות. החל משנת 1987 ועד עתה הציגה בתערוכות יחיד ובשבע תערוכות קבוצתיות בארץ ובעולם ביניהן הביאנלה ה-11 הבינלאומית לקרמיקה בצרפת ובטריאנלה לקרמיקה בפולין. יעל עצמוני זכתה ב-1989 במלגת קרן שרת לאמנים צעירים ומ-1991 היא מציגה בגלריה "רוח כדים" בירושלים.

אתל פיסרף (1960), בוגרת אוניברסיטת חיפה בחוגים אמנות-יצירה, סוציולוגיה ואנתרופולוגיה. ב-1986-1987 למדה קרמיקה באקדמיה הגבוהה לאמנות באנטוורפן, בלגיה. החל משנת 1985 השתתפה אתל פיסרף בחמש תערוכות קבוצתיות בארץ ובגרמניה. כמו כן היא מציגה עבודות בגלריה "8 ביחד" בירושלים.

חורחה קרליק (1952, ארגנטינה), למד קרמיקה אצל האמנים ג. קוליאל וד. קינטלה ולאחר מכן בבצלאל. מאוחר יותר למד והתמחה בתראפיה הבעתית. בין השנים 1979-1984 היה שותף להקמת "הסדנא לאומנות יבנה" ביבנה. חורחה קרליק התגורר ויצר בברצלונה כשנתיים ומשנת 1992 הוא יוצר בארץ בסטודיו שלו בנווה-צדק, ומציג מעבודותיו גם בגלריה "רוח כדים" בירושלים. חורחה השתתף בתערוכות קבוצתיות ובין היתר הציג בגלריה הוראס ריכטר ביפו, בספרד ובגרמניה.

אלישבע רבין (1948, ישראל) למדה קרמיקה בבצלאל כאשר מאחוריה לימודי פסנתר באקדמיה למוזיקה בירושלים. אלישבע רבין הציגה בשתי תערוכות יחיד בירושלים ובתל-אביב וכן השתתפה בשתי תערוכות קבוצתיות בארץ.

רעיה רדליך (1946, ישראל) למדה קרמיקה בבצלאל, עיצוב תעשייתי ברויאל-קולג-אוף-ארט בלונדון והשלימה תואר מאסטר בפיסול, בהצטיינות בעיר פרת, ניו-יורק. ♦ ניתן לראות מפסליה ומיצירותיה באתרים השונים בארץ ובעולם כמו במוזיאון יד ושם; גלריה דאבל בעין כרם, ירושלים; אולם הקונצרטים מרקן בניו-יורק; האוניברסיטה העברית בירושלים ועוד. ♦ רעיה זכתה בפרסים ומלגות רבים וכן לציונים לשבח מטעם גופים בארץ ובעולם. ♦ רעיה פרסמה מאמרים בכתבי-עת אמנותיים בנושאי קרמיקה וקדרות, עבדה כמעצבת תעשייתית עבור בתי חרושת לאמנות בארץ ובאיטליה, שימשה כמרצה לעיצוב קרמי וצורפות בבצלאל ובחוג לאמנות באוניברסיטת חיפה וכן אצרה ארבע תערוכות קרמיקה. רעיה הציגה ב-11 תערוכות יחיד והשתתפה ביותר מ-20 תערוכות קבוצתיות בארץ ובעולם בערים כלונדון, ניו-יורק, טוקיו, מונטריאל, מינכן ועוד.

אפשטיין, ק.	תשל"ד	"קברים מן התקופה הכנענית התיכונה בכפר סולד וגניוסר", עתיקות, ז': 39-13
בהט, ד.	תשמ"ב	"ארבע מערות קברים בגבעת המבתר", עתיקות, ח': 39-35
גופנא, ר. וזוסמן, ו.	תשכ"ט	"מערת קברים מן התקופה הכנענית התיכונה בברקאי", עתיקות, ה': 13-1
גל, צ.	תש"ן	"קרנוס מחורבת ראש זית שבגליל העליון", קדמוניות, כ"ג: 52-51
זוסמן, ו.	תשכ"ט	"מערת קברים עתיקה ברחובות", עתיקות, ה': 1-13
זינגר - אביץ, ל. ולוי, י.	תשנ"ב	"קבר מתקופת הברונזה תיכונה שלב א' בשעלבים", עתיקות, (בדפוס)
כוכבי, מ.	תש"ן	אפק בכנען, בית המושל המצרי וצפונותיו, מוזיאון ישראל, קטלוג מס' 312
מגנס, ג.	תשמ"ז	"הקרמיקה מחפירות 1980 במעון (נירים)", ארץ ישראל, י"ט: 224-216
מזר, ע.	תשמ"ב	"מערת קבורה מתקופת בית שני בגבעה הצרפתית", עתיקות, ח': 45-41
עמירן, ר.	תשל"א	הקרמיקה הקדומה של ארץ ישראל, מוסד ביאליק והחברה לחקירת ארץ ישראל ועתיקותיה, ירושלים
פורת, י.	תשל"ד	"מצודה מהתקופה הפרסית בחוף אשדוד", עתיקות, ז': 49-43
פייג, נ.	תש"ן	"מערת קבורה בתל-חי", עתיקות, י': 167-165
רחמני, ל.	תשכ"ז	"קבר יסון", עתיקות, ד': 22-1
רייך, ר.	תשנ"ב	"קברים בממילא", חדשות ארכיאולוגיות, צ"ח (בדפוס)

- Aharoni, Y.
1975 "Investigation at Lachish, V, Tel Aviv
- Bahat, D.
1976 "A Middle Bronze Age 1 Cemetery at Menahemiya", *Atiqot*, 11: 27-33
- Ben Tor, A.
1975 "Two Burial Caves of The Proto Urban Period at Azor", *Qedem*, 1: 1-54
- Briend, J. and Humbert, J. B.
1980 *Tell Keisan (1971-1976)*, Orbis Biblicus et Orientalis, Series Archaeologica 1, Paris
- Dothan, M.
1967 Ashdod I, The First Season of Excavation, 1962" *Atiqot*, VII
- Dothan, M.
1971 "Ashdod II-III, The Second Season of Excavation, 1963-1965, *Atiqot*, IX-X: 17-85
- Dothan, M. and Porath, Y.
1982 "Ashdod IV, Excavation of Area M", *Atiqot*, XV
- Dothan, M.
1992 *Atiqot*, (In Press)
- Fortuna, M.T.
1971 "The Iron Age", in: "Ashdod II-III, The Second Season of Excavation, 1963-1965", *Atiqot*, IX-X: 186-190
- Hachlili, R.
1971 "Figurines and Keroni", in: "Ashdod II-III, The Second Season of Excavation, 1963-1965", *Atiqot*, IX-X: 125-166
- Hunt, M.
1987 "The Pottery", in: "Tell Qiri: A Village in The Jezreel Valley", *Qedem*, 24
- Holland, T. A.
1977 "A Study of Palestine Iron Age Baked Clay Figurines With Special Reference to Jerusalem: Cave 1", *Levant*, 9: 121-155
- Kaplan, J.
1963 "Excavation at Benei Beraq", *IEJ*, 13: 300-312
- Kee, H.C.
1971 "The Pottery", in: "Ashdod II-III, The Second Season of Excavation, 1963-1965", *Atiqot*, IX-X: 44-50
- Kempinski, A. (ed)
1992 "Kabri I" (In Preparation)
- Mazar, A.
1985 "Excavation at Tell Qasile", *Qedem*, 20
- Perrot, J. et Ladiray, D.
1980 *Tombs à Ossuaires*, Association Paléorient, Paris
- Oren, E. and Rappaport, U.
1984 "The Necropolis of Maresha-Beth Govrin", *IEJ*, 34: 114-153
- Seeger, J. D.
1988 "Gezer V: The Field 1 Caves", Annual of The Hebrew Union College, Nelson Glueck School of Biblical Archaeology, Jerusalem
- Tadmor, M.
1978 "A Cult Cave of The Middle Bronze Age 1 Near Qadesh", *IEJ*, 28: 2-30
- Tufnell, O.
1953 *Lachish III, The Iron Age*, Oxford University Press.
- Tzaferis, V.
1970 "Jewish Tombs at and Near Givat Ha-Mivtar, Jerusalem", *IEJ*, 20: 18-32
- Weinberg, S.
1988 *Excavation at Jalame, Site of A Glass Factory in Late Roman Palestine*, University of Missouri, Columbia
- Yogev, O.
1985 "A Middle Bronze Age Cemetery South of Tel Rehov", *Atiqot*, 17: 90-95

Ceramics- Ancient and Contemporary

University of Haifa
Museum Studies

26002 103 N 7170

